

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללוחדי "הדף היומי"

זכרון עולם
האטה
החטובה
ודפת צדקה וחי

מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

גליון מס' 453

מסכת נדרים ל"ז-מ"ג

בס"ד, כ' שבט תשס"ח

השבוע בגרין

- ◆ קדושת שביעית בפירות נכרים
- ◆ דין 'הפקר' בפירות נכרים
- ◆ חובה להפקיר בשמיטה או שההפקר חל מאליו?
- ◆ שינויי גירסאות בגמרתנו
- ◆ שדה של אשה

- ◆ טעמי המקרא, הנביאים והכתובים
- ◆ 'קיסרים'; 'מלכים'; 'משניים'; 'שלישיים'
- ◆ לימודי השבת
- ◆ באיזה מקום בתפילת העמידה יש להזכיר חולה
- ◆ לשמור את דבר המחלה בצנעה שלשה ימים

דבר העורך

חדר בתוך חדר

שנים מספר לאחר בואו לעולם, נלקחו ממנו הוריו והוא נותר יתום מאב ואם. **דווינסק**, עיר הולדתו, לא קסמה לו, והוא החליט לנטוש את ארץ מכורתו ולעלות ירושלימה, להסתופף בצל גדוליה וחכמיה. בירושלים עיר הקודש הוא התחנך בבית היתומים דיסקין, ובהגיעו לפרקו התייצב בפני דיני ירושלים ואמר בפניהם: "מאחר שבית הדין הוא אביהם של היתומים, ואני יתום מאב ואם, הנני מודיעכם כי היום מלאו לי שמונה עשרה שנים ומוטלת עליכם חובה להשיאני..." התמימות והרצינות של העלם הצעיר עשו להם כנפיים בין אנשי ירושלים, וכששמע המגיד המפורסם רבי בן ציון ידלר זצ"ל את הדברים, חשק בו כחתיך לבתו! תמימות היא השלמה שבמעלות. לא תמימות הנובעת מכסלות, אלא תמימות ישרה והגונה.

כך היה הגאון רבי שלמה סובול זצ"ל לחתנו של המגיד.

החתן הצעיר שמח בחלקו, לאו מילתא זוטרתא היא ליתום מאב ואם לזכות באחת לאב רחום צדיק ותלמיד חכם כרבי בן ציון ידלר, וכמאז ומקדם שקד על דלתי התורה והעבודה. **אותו** שנים היתה ירושלים דלה וענייה - אביונים. ר' שלמה פירנס את בני ביתו בקושי רב ולא

דף לז/א שחר פיסוק טעמים

טעמי המקרא, הנביאים והכתובים

דף שלם מוקדש בסוגייתנו ל"פיסוק טעמים", הלא הם הטעמים המלווים את מילות התנ"ך, מעליהן ומתחתיהן, ולפיכך נקדיש שורות אחדות לנושא זה.

שני סוגי טעמים: הטעמים נחלקים לשני סוגים: טעמים מפסיקים וטעמים מחברים.

יש טעמים שנועדו להפסיק ולהפריד, כגון, "סוף פסוק" הבא בסופם של הפסוקים בדמות נקודותיים; "אתנחתא" הבא באמצע פסוק כדי לחלקו, כעין פסיק באמצע משפט, וכן "סגול", "טפחא", ועוד. יש טעמים מחברים, שנועדו לצרף מילים אחדות למשפט אחד, כגון, "מונח", "מהפך", ועוד.

אינו דומה טעם מפסיק אחד למשנהו; כשם שבכל שפה ישנם אמצעי פיסוק שונים בדרגות שונות. בתחביר עברי למשל, אינה דומה הפסקת פסיק [.] להפסקת נקודה [;], ושניהם אינם דומים לשילוב של פסיק ונקודה [;:].

'קיסרים'; 'מלכים'; 'משניים'; 'שלישיים': חכמי הדקדוק והטעמים חילקו את הטעמים המפסיקים לארבע דרגות והעניקו להם כינויים לפי דרגותיהם: קיסרים; מלכים; משניים; שלישיים. כך למשל "סוף פסוק" ו"אתנחתא" הם 'קיסרים', המפסיקים המשמעותיים ביותר. מבין שניהם, סוף פסוק הוא הקיסר הגדול יותר, כמובן.

כידוע, אינם דומים טעמי המקרא לטעמי הנביאים והכתובים, לכל אחד ניגון והטעמה שונים, ובין הכתובים עצמם, הלא הם המגילות, ישנן מגילות עם טעם ייחודי להן: מגילת אסתר, מגילת איכה, ושיר השירים - קהלת - רות. בעל ספר חסידים (סימן ש"ב) כותב כי הלכה למשה מסיני היא שאין להחליף בין הניגונים. החיד"א תמה על כך, כי אם הניגונים נמסרו בצורתם בסיני, היאך ישנם שינויים בניגון הטעמים בין העדות? החיד"א מסביר כי יתכן שלא נמסרו הניגונים עצמם בסיני, אלא נמסר שעליהם להיות שונים זה מזה ("ברית עולם" לספר חסידים שם).

לעומת טעמי המקרא, נביאים וכתובים - המוכרים לנו, לספרים איוב, משלי ותהילים קיימת מערכת טעמים שונה לחלוטין, כמעין שירה, כלליהם סבוכים מאד - האתנחתא אינו משמש להפסקה, למשל - ולהם ניגון שונה (ראה ראב"ע בספר הצחות). לטעמי שלשת הספרים הללו גם אין מסורת אחידה, וישנם שינויים בין כתבי יד ודפוסים שונים.

פרנס השבוע

לעילוי נשמת

הר"ר **מנחם דב מוסטוביץ** ז"ל ב"ר אליעזר יצחק ז"ל

נלב"ע כ"ג בשבט תשמ"ט **תנצב"ה**

הנוצח ע"י ידידינו הר"ר אליעזר יצחק מוסטוביץ ומשפ' שיחיו - בלגיה

נר ה'

נשמת אדם

לעילוי נשמת

הר"ר **יחזקאל עקשטיין** ז"ל

ב"ר דוד ז"ל נלב"ע כ"ד בשבט תשס"ג

תנצב"ה

הנוצח ע"י משפחת הר"ר **דוד אקשטיין** שיחיו - בלגיה

לעילוי נשמת

מרת **יהודית בריינה קמר** ע"ה

בת הרב אברהם מרדכי ואסתר טויבה וינגרטן ז"ל
ליום השלושים לפטירתה נלב"ע כ"ג בטבת תשס"ח

תנצב"ה

הנוצחה ע"י בניה **יוסף משה יהודה ואבינועם קמר** שיחיו

אגב הדברים נציין כי בעבר היה נהוג שהבעל קורא הניע את ידו תוך כדי קריאה בהתאם לניגון. משום כך נאמר במסכת ברכות (א/בס) שאין מקנחין ביד ימין לפי שבה מראה טעמי תורה, ורש"י (שם) מעיד שראה זאת אצל הקוראים הבאים מארץ ישראל.

דף לז/ב משום דבשבתא אכלין ושתין ויקיר עליהון עלמא

לימודי השבת

בגמרתנו נאמר כי בשבת אין ללמוד דברים חדשים עם תינוק, כפי שמבאר הר"ן: "שמתוך שאכלו יותר ממה שדרכן לאכול בחול, אבריהם כבדים עליהן ואין יכולים ללמוד בתחילה שצריך עיון מרובה".

רבי ברוך אפשטיין, בעל "תורה תמימה" מעיר כי אכילה יתירה מכבידה על קטנים ועל גדולים כאחד, וגמרתנו התייחסה לקטנים כי בהם עסקה לפני כן, אך הוא הדין גם בגדולים.

בדברים אלה קדמו לו פוסקים אחדים אשר אף הסיקו מכך הלכה למעשה: רבי חייא פונטרימולי, מחכמי איזמיר, הורה כי מכאן שאין להשקיע בלימוד עיוני בשבת, שרב בו הטורח והעמל, משום חסרון בעונג שבת (שו"ת "צפחית בדבש" סימן כ"ג). אף הוא מביא כי שנים רבות קודם לכן כבר הורה זאת רבי יעקב עמדין, המהריעב"ץ, שבסידורו, סידור בית יעקב, הורה שגם גדולים ישתדלו שלימוד השבת יבוא מתוך עונג ודברי התורה יהיו משיבי נפש ולא יעסקו בדברים המצריכים עמל וטורח רב. בספרו "מור וקציעה" (סימן ר"פ) הוא מוכיח מגמרתנו כי אף דבר של מצוה, אם יש בו טורח, אין לעשותו בשבת.

השאלה התעוררה באיזמיר כאשר 'הגביר המרומם רודף צדקה וחסד כמה"ר ש"ט מוריני הלוי נר"ו' היה נוהג בליל שושן פורים לקבץ בביתו תלמידי חכמים שיעסקו בתורה בעימות ובפלפול עד חצות הלילה (שם ריש סימן כ"ב), אך כאשר חל לילה זה בליל שבת, הורה רבי חייא כי אין לעשות כן.

לאור זאת מבאר ה'תורה תמימה' את הנאמר במסכת תמורה (ד/ז) כי ריש לקיש ורבי יוחנן היו מעיינים בספרא דאגדתא בשבת. מהי ההדגשה שעשו כן בשבת? אולם, מצינו במסכת תענית (א/ז) כי כשאמר רבי זירא לרבי ירמיה שחלש לבו ואינו יכול לשנות לו, ענה כי יאמר לו 'מילתא דאגדתא'. על פי זה ניתן להבין כי מפני עונג שבת עדיף ללמוד בה את לימודי האגדה שאינם מצריכים עיון רב.

על פי האמור הוא מבאר גם את מקור המנהג ללמוד בשבתות הקיץ פרקי אבות. מדוע? כידוע בשבתות הקיץ נותר זמן רב לאחר סעודת היום, ומכיוון שבני אדם בטלים ממלאכתם ומעיסוקיהם, ראו חכמים לנכון לתקן להם סדר לימוד. ראוי היה, אולי, לקבוע שילמדו משנה גמרא או הלכה, אבל משום עונג שבת קבעו לימוד של ענייני מוסר ומידות (ברוך שאמר, הקדמה למסכת אבות ועיין גם בצפחית בדבש שם שמבאר שהנאמר ב"שולחן ערוך", או"ח סימן ר"צ, שלומדים בשבת מדרש ואגדה, זהו מהטעם האמור).

אולם "מנחת אלעזר" (חלק ד' סימן מ"ה) חולק על הדברים, ולדעתו אין מסוגייתנו ראייה. שהנה בחלק אורח חיים בהלכות שבת לא נאמרה הלכה זו, אלא בהלכות תלמוד תורה בחלק יורה דעה (סימן רמ"ה) נאמר שאין ללמד את התינוקות בשבת דברי עיון. כלומר, הלכה זו נובעת מפני שהלימוד לא יקלט אצלם כדבעי ולא משום חסרונו של עונג שבת.

אף החיד"א חלק על דברי המהריעב"ץ הנ"ל ודחה את ראיותיו, והוא כותב (במחזיק ברכה ר"צ/ו) כי "בעיר גדולה לאלוקים קושטאנדינא רבתי יע"א בזמן גדולי הדור היו באיזה מקומות קובעים ישיבה בש"ס בשבת, ומפלפלים ביום שבת קודם חצות כמה תלמידי חכמים, וכן בעיר הקודש ירושלים תו"ב לימים ראשונים ישיבת הפרי חדש ז"ל, אבותינו ספרו לנו שהיו מפלפלים בעומקא דדינא...".

מעניין לציין את הערתו של ה"פתחי תשובה" (סימן רמ"ה ס"ק ו') כי "נראה קצת" שגם חזרה על דברים ישנים שלמד הזאטוט אין לחזור עמו בשבת, לאור הכלל הידוע (יומא כט/א) "עתיקא קשיא מחדתא" - דברים ישנים קשים ללימוד יותר מדברים חדשים. לפיכך יש לחזור עמם על דברים שלמדו זה מכבר ועדיין זוכרים אותם [אולם בסוגריים הוסיף "ומיהו יש לחלק"].

דף מ/א רבא יומא קדמאה דחליש

באיזה מקום בתפילת העמידה יש להזכיר חולה

בגמרתנו מסופר, כי כאשר רבא חלה אמר כי ביום הראשון למחלתו לא יפרסמו על דבר מחלתו כדי שלא יתרע מזלו, ורק לאחר מכן יפרסמו ברבים את מחלתו כדי שהציבור יבקש עליו רחמים.

לשמור את דבר המחלה בצנעה שלשה ימים: ה"טז (או"ח סי' ר"ט ס"ק ה') גרס אחרת בגמרא, ששלושה ימים ראשונים אין לפרסם על אדם שנחלה ולא רק יום אחד. ואכן בהלכות ביקור חולים

היתה בידו כל אפשרות לרכוש לעצמו ספרי לימוד כאוות-נפשו. לפיכך היה ר' שלמה מעתיק בכתב ידו מספרי ראשונים ואחרונים שהזדמנו לידו והיה הוגה בגליונותיו ומתעמק בדבריהם כמוצא שלל רב. יקרה היא מפנינים.

ויגדל האיש ויתעלה בתורה וביראת שמים. במהלך השנים הוא התכתב עם הגאון מראגטשוב, בעל "צפנת פענח", אשר נהג עמו בחביבות יתירה והתכתב עמו בתדירות של שני מכתבים לשבוע, ולימים הודפסו המכתבים בספרו "שלמת יוסף". גם עם הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל התכתב רבות, וכך זיכה את העולם בשו"ת "שלמת חיים" ובו למעלה מאלף תשובות!

אם היה מי שסבר תחילה כי תמים הנער, במהלך השנים נוכח לדעת כי תמימות רצינית לו ועמה הוא חותר במעלה ההר ואף זוכה להגיע אל פסגתו. ר' שלמה היה שקוע יומם וליל בתורתו עד שהיה לשם דבר בירושלים.

ביום מן הימים נראה ר' שלמה יוצא הרחובה ומחפש אחר דבר-מה. ערימת גרוטאות משכה את תשומת לבו. הוא תר סביבה עד שסילק שברי עצים וגדודי אשפתות שכיסו על ארון ישן-נושן ובמאמצים מרובים הוציאו מן הערימה והחל גוררו ברחובות העיר.

מאן-זהואים אחדים הציעו את עזרתם ויחד גררו את הארון בין הסמטאות הצרות ובכוחות משותפים דחקוהו לתוך הבית. "הבית" אמרנו, לא ממש, לא במושגים של היום. היה זה חדר בגודל ממוצע שבפנינו האחת היה ה'מטבח', שולחן וכסאות אחדים, וביתר חלקיו ישנו ושהו שמונת נפשות ביתו. מעט המחזיק את המרובה. לא צריך להיות מעצב פנים כדי להבין שהכנסת ארון נוסף לתוך מקום צפוף שכזה אינה מעשה נכון. את הבגדים יש להערים בארגזים לגובה או במדפים מקובעים על הקיר, אך ארון? ובכן, הסכיתו ושמעו. לא ארון היה זה אלא חדר!

ר' שלמה מיקם את הארון בפניה, שלף את גגו, הכניס לתוכו כסא, סטנדר וגמרא, נכנס גם הוא לתוך הארון, סגר את דלתותיו וקולו המתרונן נישא בחדוהו! ר' שלמה צלל בים התלמוד באין מפריע, יש לו פינה משלו...

זו תורה וזו שכרה. שכר התורה אינו בדווקא בתוספת חיצינית לה זוכה הלומד, כגון: ממון וכדומה, אלא משזכה אדם לשקוד על התורה, עצם הנאתו מלימוד התורה הקדושה, היא השכר הגדול בעולם עד שאינו זקוק לדבר נוסף. יכול אדם לשבת בתוך ארון הממוקם בחדר צפוף נפשות וחפצים ונפשו מתרווחת ומתפשטת בהנאה על פני תבל.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. תכתובנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף לח/א פסל לך... פסולתן שלך יהא

שכר בכל מקרה

רמז רמזו לו: אף פסולת של דברי תורה, כלומר עמל שלא הניב פירות, לימוד שהתברר כמוטעה, וכל כיוצא בזה, אף הוא שלך הוא, ושכרך רב מאד.

רמז זה נרמז במה שאמרו "שברי לוחות מונחין בארון" (מנחות צט/א); אף שברי הלוחות, דברי התורה שהתבררו כאינם נכונים וכדומה, מונחים בארון, ושכרו לא הפסיד... (שו"ת "משיב דברים", יו"ד הקדמה).

דף לט/ב כל המבקר חולה נוטל אחד מששים בצער... ובבן גילו

נותרו רק 59/60

כידוע שיוסף הצדיק היה בן גילו (דהיינו מזלו) של יעקב ע"ה, וכאשר בא לבקר את יעקב בחוליו שבסוף ימיו, נטל אחד משישים מחליו.

אבן קודם נאמר "ויאמר ליוסף הנה אבן חולה; הנה בגימטריה שישם. לאחר מכן, כשבא, נאמר "ויתחזק ישראל וישב על המטה". המטה בגימטריה חמישים ותשע, כי נותרו רק חמישים ותשע חלקי שישים... ("קול אליהו" להגר"א מוילנא, ויחי).

דף מ/א לא בתלת שעי קדמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא

ביקור חולים - כחום היום

מובן מעתה מדוע בהחלים אברהם אבינו ע"ה מברית המילה ביקרו הקב"ה "כחום היום", שכן זהו זמן ביקור חולים, באמצע היום... ("הצבלת השרון").

דף מ/א נהרא מכיפיה מיתברך [עיקר ריבוי הנהר ממקורו, ומהתהום ולא מהגשמים (ר"ף)]

יגעת - ומצאת

כנגד מה שהנהר אוגר מבחוץ, עוד מעצמו הוא גדל כפל כפליים.

אף תלמיד חכם כן, כנגד עמלו בתורה עוד מזכהו הקב"ה להבין מאליו וללא יגיעה דברים רבים מאד.

זהו יגעת ומצאת תאמינ'. כאשר אדם מתייגע, מזכהו הקב"ה למצוא מציאות רבות נוספות, אף מעבר למה שיגע (אמירה יפה בשם מהר"ם בריסק מטשאנד).

דף מא/א למשפטך עמדו היום כי הכל עבדיך

גימטריה

הגר"ח זוננפלד זצ"ל נודע בגימטריאותיו הקולעות כחוט השערה. בין אלו נודעת גם גימטריה זו: "למשפטך עמדו היום כי הכל עבדיך" - בגימטריה "ראש השנה"...

בשורה משמחת ללומדי הדף היומי

לקראת לימוד מסכת נדרים במסגרת הדף היומי יצא לאור הספר

"אהבת עולם" - על עניני נדרים ושבועות

מאת הרב דוד כודרי שליט"א

הספר מקיף ביותר, מסכם ומברר מושגים סוגיות ודינים

כ"ב מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א אהרן עיין בספר

אמר בלשונו הטורח "יפה מאד"

להזמנות: 03-5798187, 03-5797157

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם יוסף אפרים הלוי** ז"ל
ב"ר חיים בצלאל ז"ל נלב"ע י"ט בשבט תשנ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו הר"ר ישראל
לוי ומשפ' שיחי - בני ברק

(יו"ד סימן של"ה) הוא מביא בשם חמיו הב"ח כי גמרתנו היא המקור לפסיקתו של ה"שולחן ערוך" שאין לבקר את החולה בשלושת הימים הראשונים לחליו, למעט קרוביו, כי בבקרם אותו הם מטילים עליו שם חולה, והרי בשלושת הימים הראשונים יש לשמור את דבר המחלה בצנעה כדי שלא יתערע מזלו.

התפילה על החולה היא חלק ממצוות ביקור חולים, כאמור, ו"אפיקי ים" (מאמר פניני ים בסוף הספר אות ז') כותב הנהגה טובה בדבר: "בידעו מאיזה חולה, יתפלל עליו בתפילתו, אף אם לא ביקש ממנו ויקיים מצוות עשה של ואהבת לרעך. ועיקר העניין של ביקור חולים הוא להתפלל עליהם".

בשורות הבאות נברר פרטים אחדים לגבי הזכרת חולים בתפילת העמידה.

חולים שאינם בני משפחה: יש מרבני זמנינו שנקטו כי בברכת רפאינו רשאי המתפלל להזכיר רק חולים מבני ביתו, אך חולים אחרים יזכיר בתפילת "שמע קולנו". טעם הדבר, לפי שיש ראשונים הסוברים שרק בקשות פרטיות רשאי אדם להזכיר בכל ברכה מתפילת שמונה עשרה לפי עניינה, אולם בקשות שהן "צורך הכלל", ניתן להזכיר בתפילת "שמע קולנו" בלבד. לדעתם תפילה על חולה שאינו מבני המשפחה אינה מוגדרת בקשה פרטית ולפיכך יש להזכירה בשמע קולנו בלבד.

ברם, ה"משנה ברורה" (סימן קט"ז ס"ק ג') פוסק: "ויכול להתפלל על חולים ברפאינו ויאמר: רפא נא פלוני בן פלוני לרפואה שלמה בתוך שאר חולי ישראל", ומדבריו משמע כי אין הגבלה להתפלל ברפאינו על קרובי משפחה בלבד. אכן, בשם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל הביאו "הליכות שלמה" ברכת רפאנו עמוד ק"ד. ובספר "אשי ישראל" פרק כ"ג הערה קפ"ז) כי על חולה מבני ביתו רשאי אדם להתפלל בברכת רפאינו, וכן על כל חולה שהוא ממכרו ומרגיש בצער.

כידוע, את התפילות תקנו אנשי כנסת הגדולה, אשר כיוונו בכל מילה ואות בחיבור התפילה, ולפיכך כתב בעל "ערוך השולחן" (או"ח סימן קי"ט סעיף ב'): "ודע, דזה לא דבר פשוט, שלא התירו חז"ל להוסיף בשמונה עשרה אלא במקרה כשצריך לזה, אבל להוסיף תפילה קבועה תמידית בשמונה עשרה הוא העזה יתירה וחוצפא כלפי אנשי כנסת הגדולה. ועל זה יורה כל תלמיד חכם וכל אשר יראת ה' בקרבו. ובכן יש לצעוק על המדפיסים שהוסיפו בסידורים בשמע קולנו תפילה קבועה 'אנא ה' חטאתי וכו' אתה הוא הזן ומפרנס', ורבים מעמי הארץ אומרים זה תמיד בכל תפילת שמונה עשרה וליבי דוי עלי על המעשה הזה... ואם ירצה יכול לומר אותם אחר התפילה ואחר יהיו לרצון ומי ימחה בידו".

דף מב/ב ארעא נמי אפקריה

"פירות נכרים", המחלוקות וההשלכות

סביר להניח כי רבים יודעים שבשנת השמיטה יש נידון לגבי "פירות נכרים", אם הם חייבים במעשר. במאמר זה נברר את שורשי הנידון הבנוי משלש מחלוקות נדבך על גבי נדבך, כפי שמבאר את הדברים הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספרו "דרך אמונה" (הלכות שמיטה ויובל פרק ד' הלכה כ"ט בביאור ההלכה).

תחילה נפרוש את המוסכמות ולאחר מכן נגש למחלוקות.

יכול ארץ ישראל חייב בתרומות ובמעשרות. קיימת דעה כי קרקע המצוייה בבעלות נכרי פוקעת ממנה קדושת ארץ ישראל והיא פטורה מתרומות ומעשרות, אך רוב הראשונים נוקטים שלא פקעה קדושת הקרקע ודין פירותיה ככל יכול הגדל בארץ ישראל, שאם נגמרה מלאכתו בידי יהודי - חייב בתרומות ובמעשרות [אם הנכרי קצר את היבול וגמר את מלאכתו בגורן, אין הם חייבים בתרומות ומעשרות. אך אם יהודי קנה את היבול לפני שנגמרה מלאכתו, הוא מתחייב בהפרשת תרומות ומעשרות כי הקרקע קדושה בקדושת ארץ ישראל].

יכול שביעית קדוש ומופקר לכל: ציוותנו תורה: "והשביעית תשמטנה ונטשתה". יכול הגדל בארץ ישראל, ישמט מבעליו ויינטש לכל. זאת, ועוד: יכול השביעית קדוש ויש לנהוג בו בהתאם, כגון: אסור לסחור בו, יש להשתמש בו רק לצרכי אכילה, ועוד. ומכאן למחלוקות.

קדושת שביעית בפירות נכרים: כאן נחלקו גדולי עולם אם קניין של נכרי בקרקע מפקיע ממנה את קדושתה לעניין שביעית, שפירות הגדלים בה אינם קדושים בקדושת שביעית. ה"בית יוסף" סובר כי קדושתה בטלה לעניין שביעית ולפיכך בפירות אלה מותר לסחור, להשתמש גם שלא לצורך מאכל ועוד. ואילו המב"ט, ובנו המהרי"ט, ועוד, סבורים כי כשם שקדושת ארץ ישראל לא בטלה מקרקע המצוייה בבעלות גוי כך גם לא בטלה ממנה קדושתה לעניין שביעית ופירות אלה קדושים בקדושת שביעית לכל דבר ועניין.

דין הפקר בפירות נכרים: מחלוקת נוספת ניטשה ביניהם לגבי דין "הפקר" בפירות שגדלו בקרקע של נכרי. שורשה של מחלוקת זו בהגדרת תפקידו של בעל שדה בשנת השמיטה. לדעת

נסא דברכתא

מעומקא דליבא
נשגר בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים **מגידי השיעורים מבית מדרשנו**

הרה"ג יצחק מאיר גורא שליט"א
ביהכ"ס מאור חיים - ירושלים
לרגל הולדת הבן

הרה"ג יוסף קראוס שליט"א
ביהכ"ס רונו אחים ומתן נחליאל - כרמיאל
לרגל הכנס בניו בעול תורה ומצוות

בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

לעילוי נשמת

הר"ר **אליעזר וידר ז"ל**

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"א בשבט תש"ם

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידינו הר"ר **דב וידר** ומשפ' שיחיו - נתניה

לעילוי נשמת

הר"ר **שמחה אריה אנסבכר ז"ל**

ב"ר ברוך מרדכי וציפורה יבדלחט"א
נלב"ע אור ל"ז בשבט תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה מרגלית ע"ה**

(לבית גוטמן) ב"ר יעקב ז"ל
נלב"ע י"ט בשבט תשס"ה

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **משה כהן - סקלי ז"ל**

ב"ר אברהם ולונה ז"ל במלאות אחד עשרה
חודשים לפטירתו נלב"ע כ"ה באדר תשס"ז

תנצב"ה

מאורות הדף היומי

משרד ראשי:
רח' ווגמן 1 (פינת חתם סופר 5)
Wagman street 1
P. O. B. 471 Bnei-Brak ISRAEL
ת.ד. 471 בני-ברק
טל: 03-5775333
tel: +972-3-5775333
פקס: 03-7601020
Fax: +972-3-7601020
E-mail: meorot@meorot.co.il
אימייל:

לתרומות והנצחות טל: 03-5775307
מוקד ההזמנות 1-700-500-151

ה"בית יוסף" (שו"ת "אבקת רוכל" סימן כ"ד) על בעל השדה מוטלת חובה מטעם המלך, הקב"ה, לומר בפה מלא כי הוא מפקיר את פירותיו, ואם לא עשה כן - אין לפירות אלו דין הפקר. אולם, לדעת המב"ט (שו"ת חלק א' סימן א', ומהרי"ט חלק א' סימן מ"ג) הפירות הם "הפקר" גם אם בעליהם אינו מפקיר אותם, משום שהמלך, הקב"ה, מפקירם.

לפיכך הם נחלקו אם פירות נכרים מופקרים ועומדים. ה"בית יוסף" סובר שאינם מופקרים, שהרי גם פירות של ישראל אינם הפקר עד שיפקירם, ואין עילה שפירות של נכרי יהיו הפקר מאליהם, וכמובן שהנכרי אינו צריך להפקירם בעצמו. ואילו המב"ט אשר סבור כי פירות שביעית נעשים הפקר מאליהם, נוקט כי גם פירות של נכרי מתפקרים כי כך דין התורה שכל פירות הארץ נהיים הפקר מאליהם בשנת השביעית.

הפרשת תרומות ומעשרות שביעית: עתה הגענו אל הנושא שבו פתחנו, האם פירות של נכרים הגדלים בשביעית בארץ ישראל חייבים בתרומות ובמעשרות, אם קנאם יהודי לפני שנגמרה מלאכתם [אם נגמרה מלאכתם על ידי הנכרי, לכל הדעות הם פטורים מתרומות ומעשרות]. ה"בית יוסף" סובר שהם חייבים בהפרשת תרומות ומעשרות. טעם הדבר: הן לדעתו אין קדושת שביעית בפירות הגדלים בקרקע נכרי, ולפיכך היהודי שקנאם לפני שנגמרה מלאכתם אינו חייב להפקירם כדין פירות שביעית. משכך, אין עילה שפירות אלה יהיו פטורים מתרומות ומעשרות, שהרי רק פירות הפקר פטורים מהפרשת תרומות ומעשרות.

ואילו המב"ט סבור שפירות שביעית פטורים מתרומות ומעשרות ושני נימוקים באמתחתו. האחד, טענתו של ה"בית יוסף" שעילת הפטור של פירות שביעית היא מפני שהם הפקר, אינה מקובלת עליו אלא לדעתו הם פטורים מהפרשת תרומות ומעשרות מפני שכך קבעה תורה שכל יבול הגדל בשביעית פטור מתרומות ומעשרות! זאת, ועוד: לדעתו הן פירות נכרים קדושים גם קדושים בקדושת שביעית, ולפיכך לשיטתו הם אף מופקרים מאליהם... ואם כך וודאי פטורים הם מהפרשת תרומות ומעשרות.

שינויי גירסאות בגמרתנו: ראוי לציין כי המהרי"ט מוכיח את דעתו מן האמור בגמרתנו "ארעא נמי רחמנא אפקריה" - גם את הקרקע הפקיר הקב"ה [לעניין כניסת אנשים ללקוט בה פירות שביעית]. הרי שההפקר נעשה מאליו ולא בעל הבית הוא המפקיר. ואילו את דעת ה"בית יוסף" אפשר ליישב כי כוונת הגמרא "ארעא נמי רחמנא אפקריה" - גם את הקרקע **ציווה** הקב"ה להפקיר, אך אין ההפקר נעשה מאליו. לימים מצא בעל "פאת השולחן" מהדורה של התלמוד הבבלי בה הגירסה היא "ארעא נמי אפקרא" בלא הפתיח "רחמנא". יתכן מאד שגירסה זו עמדה לפני מרן ה"בית יוסף" ולא כתוב בה כלל שההפקר נעשה מאליו.

אכן בגמרות שלפנינו לא כתובה המילה "רחמנא", ואילו הר"ן מצטט את נוסח הגמרא עם המילה "רחמנא".

שדה של אשה: לקראת סיום נביא הוכחה אחת מעניינת שכתב ה"מנחת חינוך" (מצווה פ"ד) כדעת ה"בית יוסף". "החינוך" כותב על מצוות שמיטה: "ונוהגת בזכרים ונקבות". נשים? הן פטורות הן ממצוות עשה שהזמן גרמא! [מצווה שקיומה מותנה במועד מסוים]. על כרחך שהפירות הפקר מאליהם, שאם לא כן פירות הגדלים בשדות השייכים לנשים לא היו הפקר! [ראוי לציין כי גם לדעת ה"בית יוסף" בשדה השייך לאשה נוהגת מצוות שביעית, אלא יש לברר מדוע! ועיי"ש עוד ב"דרך אמונה" דעת ה"חזון איש" להלכה].

עשרות אלפי גמרות
מודפסות ונלמדות לעילוי
הנשמה המנוצחת בעמוד
הגמרא

הקדם והנצח

את נשמות יקיריך ז"ל

שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים:

אדר - ניסן - אייר - סיון - תמוז

בגמרא המיוחדת "מהדורת נר תמיד" בהוצאת "מאורות"

לפרטים והרשמה: (שי) טל. 03-5775307 פקס. 03-7601020